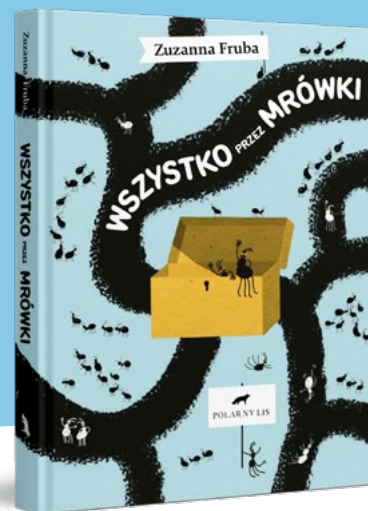

Poznaj „Tę spod szóstki” Scenariusz warsztatów twórczych na pod- stawie książki „Wszystko przez mrówki” (tekst i ilustracje: Zuzanna Fruba, Polarny Lis 2026)

Autorka scenariusza:
Magda Majewska | Mosty z książek

Grupa docelowa: dzieci w wieku 6–10 lat;
rodzice z dziećmi w tym wieku (w wariancie
rodzinnym rodzice zaproszeni są do udziału
w zajęciach na równi z dziećmi)

Czas trwania: ok. 90–100 minut

Informacja o książce:

Gdy przeciąg zatrzaskuje drzwi do mieszka-
nia, a w środku zostaje mała dziewczynka, jej
mama szuka pomocy u sąsiadów. Puka do ich
drzwi z pewnymi obawami – bo czy energicz-
na właścicielka kota, której przeszkadza każ-
dy hałas, albo ponury pan, który na co dzień
nawet nie odpowiada na „dzień dobry”, będą
skłonni pomóc w trudnej sytuacji?

W książce *Wszystko przez mrówki* Zuzanna
Fruba zabiera nas w pełną humoru i niespo-
dzianek podróż przez mieszkania starej ka-
mienicy, podczas której spotkamy całą galerię
barwnych postaci. Opowieść o niecodziennej
przygodzie w codziennych dekoracjach, w
której niebagatelną rolę odgrywają mrówki
faraonki, w niewymuszony sposób prowadzi
do wniosku, że warto bliżej poznać swoich
sąsiadów i nie budować obrazu drugiego
człowieka na podstawie powierzchownych
wrażeń.

Uwagi wstępne:

Scenariusz momentami bardzo precyzyjnie
sugeruje przebieg rozmowy z grupą. Warto

pamiętać, że to tylko podpowiedź. Poszczegół-
ne propozycje aktywności należy traktować
jako moduły, które w zależności od potrzeb
i możliwości grupy można wykorzystać, po-
minąć, ewentualnie skrócić.

Ze względu na objętość książki w scenariu-
szu zaproponowana jest głośna lektura tylko
części historii. Jeśli pracujesz z daną grupą
regularnie, rozważ dokończenie książki na
kolejnych zajęciach i rozbiecie proponowanych
aktywności na dwa spotkania.

*Kursywą zaznaczone jest to, co mówi osoba
prowadząca warsztaty.*

Podany czas trwania poszczególnych kroków
ma charakter orientacyjny.

Cele:

- refleksja na temat wartości więzi sąsiedz-
kich i wzajemnej życzliwości
- budowanie zaangażowania społecznego
- rozwijanie empatii
- pobudzenie wyobraźni i kreatywności
- budowanie i wzmacnianie pozytywnej więzi
z książką (edukacja czytelnicza)
- budowanie umiejętności zaangażowanej
lektury uwzględniającej zarówno tekst, jak
i towarzyszący mu obraz
- zaspokajanie potrzeby ekspresji twórczej
nastawionej na proces, nie na efekt

Materiały i rekwizyty:

Książka „Wszystko przez mrówki”, taśma papierowa lub etykiety samoprzylepne, kolorowe flamastry (do napisania imion), flipchart lub tablica, karteczki typu post-it; spisane lub przedstawione za pomocą symboli zasady, którymi będziemy się kierować na zajęciach

Materiały do pracy twórczej:

Wariant 1: (plakat na dzień sąsiedzki)

Arkusze żółtego brystolu w formacie A1, A2 lub B2, strony z gazet lub starych książek (z wydrukowanym na czarno tekstem, bez zdjęć; należy wcześniej sprawdzić, czy nie ma tam tekstów nieodpowiednich dla dzieci), czarne markery, nożyczki, kleje w sztyfcie.

Wariant 2: (mrówcze korytarze)

Kartki białego brystolu w formacie A3, taśma papierowa, pastele olejne, kredki świecowe lub kredki ołówkowe, czarne flamastry.

Przygotowania:

Przestrzeń: podczas czytania i rozmowy grupa powinna mieć możliwość siedzenia w kręgu. Aktywności twórcze można wykonać na podłodze lub przy stołach (uwaga: ze względu na wielkość arkuszy szczególnie przy wyborze wariantu 1 pracy twórczej lepiej będzie zdecydować się na pracę na podłodze).

Przed warsztatami trzeba wydrukować, powycinać i umieścić w różnych miejscach sali rysunki mrówek (załącznik 1) w taki sposób, by nie były widoczne na pierwszy rzut oka – w trakcie zajęć zadaniem grupy będzie ich odnalezienie. Można przykleić je do różnych powierzchni taśmą papierową lub masą mocującą (tak, by było je łatwo odzepić), ukryć między książkami (ale tak, by wystawały), za doniczką itp. Zdecyduj wcześniej, ile mrówek potrzebujesz – w scenariuszu jest mowa o 18, ale możesz ukryć ich więcej. Należy też wydrukować zdania do „mrówczego quizu” (załącznik 2).

Przebieg warsztatów:

Działania wstępne – 10 minut

1. Przywitanie

Witamy się, krótko zapowiadamy, co będzie się działo na zajęciach, a następnie rozdajemy osobom uczestniczącym w warsztatach kawałki taśmy papierowej lub etykiety samoprzylepne i prosimy, by napisały na nich swoje imiona – w razie potrzeby z pomocą naszą lub rodziców. Następnie prosimy, by każda z osób przedstawiła się imieniem i odpowiedziała na pytanie: „Ile pięter ma dom, w którym mieszkasz?”. Dobrze zacząć od siebie, by dać przykład innym (np. „Jestem Magda i mieszkam w domu, który ma pięć pięter”).

W przypadku zajęć rodzinnych, jeśli samodzielne głośne przedstawienie się jest dla dziecka w danym momencie zbyt trudne, warto wspomnieć, że rodzic może pełnić funkcję „megafonu”, wypowiadając imię dziecka.

2. Umowa grupowa

Przedstawiamy propozycję zasad, które mają pomóc wszystkim czuć się dobrze na zajęciach, na przykład: traktujemy się z życzliwością; słuchamy się uważnie; nie oceniamy siebie i innych; wszyscy mamy prawo się wypowiadać (w przypadku zajęć rodzinnych warto podkreślić, że dotyczy to także dorosłych); nie korzystamy z telefonów (to punkt skierowany zwykle głównie do dorosłych, można ustalić wyjątek na sfotografowanie gotowych prac); wszystko, co tu robimy, jest zabawą. Zasady dobrze mieć spisane – i/lub przedstawić je za pomocą prostych symboli – na dużej kartce papieru (lub sklejonych kartkach A4) i prezentując poszczególne punkty, nieco je rozwinąć. Następnie pytamy, czy proponowane zasady są jasne i czy ktoś chce dodać coś ważnego, a później – czy wszyscy je akceptują. Na koniec wszyscy, w tym osoba prowadząca, podpisują umowę swoim imieniem lub rysując jakiś niewielki kształt. Kartkę przyklejamy taśmą papierową w widocznym miejscu i w razie potrzeby możemy przypomnieć odpowiednią zasadę w trakcie zajęć.

3. Rozgrzewka

Za chwilę poznacie historię, w której ważną rolę odgrywają mrówki (tu warto pokazać okładkę książki). Zanim dowiecie się więcej, zapraszam was do krótkiej zabawy. Wyobraźcie sobie, że jesteście w miejscu, gdzie mieszkają mrówki. I jak tak sobie siedzieliśmy, mrówki zaczęły się na nas wspinać. Musimy je z siebie strząsnąć.

Prosimy wszystkich o powstanie i opowiadamy, po której części ciała chodzą wyobrażone mrówki, zachęcając do poruszania nią:

Oj, mrówki wspinają się po naszych nogach! Musimy ruszać się tak, żeby je zrzucić. Nie drapiemy się, żeby nie zrobić im krzywdy, tylko potrząsamy najpierw jedną nogą, potem drugą. Teraz potrząsamy ręką, bo dwie mrówki wspięły się na ramię. A teraz ruszamy drugą ręką. Trochę mocniej, bo mrówka wciąż tam siedzi. Ojej, kilka mrówek dotarło aż na plecy – jak je strząsnąć? Już ich nie ma? Świetnie! Ale jedna mrówka wędruje po palcach lewej dłoni – zdmuchnijmy ją delikatnie.

Uff, udało nam się strząsnąć wszystkie mrówki.

Możemy się zrelaksować: bierzemy głęboki wdech nosem i powoli wydychamy powietrze ustami.

I jeszcze raz.

Na koniec zapraszamy wszystkich do ponownego zajęcia miejsc w kręgu.

Działania główne

Burza mózgów: Co może się wydarzyć przez mrówki? – 10 minut

Zanim zaczniemy czytać, prezentujemy grupie okładkę książki, odcytujemy tytuł, i zapraszamy do zgłaszania pomysłów, co może się wydarzyć przez mrówki. A może ktoś ma za sobą przygodę, w której mrówki odegrały jakąś rolę? Celem nie jest zgadywanie, co się wydarzyło w książce – choć oczywiście rozmowa może też pójść w tę stronę. Przede wszystkim chodzi o rozruszanie wyobraźni i aktywizację grupy.

Mrówczy quiz – 5 minut

Mrówki, które występują w książce, nazywają się faraonki, mrówki faraona. Zanim dowiemy się, co się przez nie wydarzyło, zrobimy sobie mały „mrówczy quiz”, czyli sprawdzimy, co w ogóle wie-

cie o mrówkach. Przeczytam teraz kilka informacji dotyczących mrówek, a wy powiecie, czy to prawda, czy fałsz.

Odcytujemy wszystkie lub wybrane stwierdzenia z załącznika 1, a grupa odpowiada, czy są prawdziwe, czy fałszywe. Potwierdzamy odpowiedź lub ją prostujemy i podajemy prawdziwą informację.

Uwaga: jeśli wykorzystujesz stwierdzenie dotyczące wielkości faraonek, weź linijkę, na której pokażesz grupie, co oznaczają poszczególne wielkości.

Aktywne czytanie – 12 minut

Czytamy część książki (moja propozycja: do zdania „Sąsiadka jednak już zniknęła w mieszkaniu”), wcielając się w poszczególne role i dbając o to, by cała grupa mogła zobaczyć ilustracje. Zatrzymujemy się na nich, komentując to, co pokazują, i zachęcając do tego samego grupę.

Gdy dochodzimy do informacji, że zatrzaśnięta w mieszkaniu dziewczynka nie dosięga do klamki („– Klops – powtórzyłam”), zatrzymujemy się i pytamy grupę o pomysły, co można zrobić w takiej sytuacji. Jeśli pojawią się rozwiązania zakładające wykorzystanie telefonu komórkowego, możecie się wspólnie zastanowić, czy ta historia dzieje się teraz lub niedawno, czyli w czasach, w których istnieją komórki (na razie nie ma wielu wskazówek, które mogą w tym pomóc, ale możecie na przykład wrócić do pierwszej ilustracji, na której widać stare radio). Jeśli grupa uzna, że akcja rozgrywa się współcześnie, warto pomyśleć, czy kiedy ktoś idzie tylko wyrzucić śmieci, bierze ze sobą telefon.

Po zebraniu różnych pomysłów, wracamy do czytania, zapowiadając:

*Przekonamy się zaraz, co wymyśliły nasze bohaterki. Podczas dalszego czytania warto w kilku miejscach zawiesić lekturę, zachęcając do zgadywania, co się zdarzy dalej, np. *Czy sąsiad zgodzi się pomóc?; Co zaproponuje zamiast wezwania ślusarza – czyli na czym polega jego „lepszy pomysł”?; Czy uda mu się wylądować na balkonie?* (pytanie po słowach „Hop, siup!"); *Czy sąsiad ma przy sobie klucze?**

Kiedy kończymy czytać zaplanowany fragment książki, wyjaśniamy, że tu musimy przerwać.

W zależności od tego, czy możemy z daną grupą kontynuować działania wokół książki na kolejnym spotkaniu, czy nie, zachęcamy do zapoznania się z dalszym ciągiem opowieści we własnym zakresie lub zapowiadamy, że resztę przeczytamy następnym razem. Płynnie przechodzimy do rozmowy.

Krótką rozmowa – 7 minut

Przykładowe pytania:

Jak myślicie, co się zdarzyło dalej?

Czy komuś z was zdarzyła się kiedyś podobna historia? Jak się skończyła?

Czy teraz umiecie wyjaśnić, dlaczego książka jest zatytułowana „Wszystko przez mrówki”?

Jakie emocje towarzyszyły bohaterkom? Na przykład: Co czuła mama, kiedy rozmawiała z sąsiadem, a potem z sąsiadką? Po czym możemy to poznać? Czy myślicie, że dziewczynka zatrzaśnięta w mieszkaniu się bała? Jakie emocje słysząc w słowach „Tej-od-kota”, kiedy otworzyła drzwi, nie wiedząc jeszcze, kto przyszedł? Jak to się zmieniło, kiedy już zrozumiała, co się stało?

Czy nasze bohaterki dobrze znają swoich sąsiadów? Po czym możemy się zorientować, jak to wygląda? (Nie znają ich imion ani nazwisk; mówią o nich, używając określeń opartych na skojarzeniach; mama zwraca się do nich z pewną obawą).

Czy sąsiad i sąsiadka, których spotykamy w przeczytanej książce, się lubią? Dlaczego sąsiad radzi mamie, żeby nie wspominała o nim sąsiadce?

Czy wy dobrze znacie swoich sąsiadów? Czy są osoby, o których w waszym domu mówi się „sąsiadka z dołu”, „ten spod czwórki” „pani od jamnika” lub jakoś podobnie, bo nie wiecie, jak się nazywają?

Zabawa – 5 minut

Zapowiadamy, że za chwilę wrócimy jeszcze do tematu więzi sąsiedzkich, ale najpierw trochę się rozruszamy.

Wariant 1

Szukamy mrówek

W tej wersji zabawy zapraszamy grupę do szukania mrówek, które ukryły się w sali.

Być może niektóre udało wam się już dostrzec, ale musimy znaleźć wszystkie. Razem jest ich 18.

Rozejrzyjcie się po sali i poszukajcie ich. Znalezione mrówki przyczepiajcie do tablicy, aż zbierzecie wszystkie.

Zachęć osoby uczestniczące w zajęciach do współpracy – mogą się na przykład podzielić na mniejsze grupki, z których każda skupi się na konkretnej części sali. Kilka osób może też pilnować liczenia i sprawdzać, czy zadanie zostało już zrealizowane.

Gdyby szukanie się nadmiernie przedłużało, możemy ujawnić nieodkryte kryjówki. Jeśli sytuacja wskazuje, że któryś obrazek zaginął, zakończmy ćwiczenie, podsumowując, że może te kilka nieodnalezionych mrówek powędrowało gdzieś dalej założyć nową kolonię.

Wariant 2

Mrówcze tunele

Mrówki dużo czasu spędzają w ciasnych miejscach – te żyjące w naturze w korytarzach mrowiska, a faraonki w rozmaitych szparach i szczelinach ludzkich domów. Spróbujmy teraz zrobić takie mrówcze korytarze z naszych ciał – tak, by dało się przez nie przejść.

Zachęcamy grupę do pomyślenia, w jaki sposób można uformować coś, co będzie kojarzyć się z mrówczym korytarzem, możemy też coś podpowiedzieć. Można na przykład stworzyć tunel jak w polonezie, przez który będą przechodzić kolejne osoby – „mrówki” – które potem ustawiają się na końcu. W wariantcie rodzinnym takie tunele można zbudować w parze rodzic – dziecko, w której w grę wchodzi większa bliskość fizyczna. Dziecko „mrówka” może się wtedy na przykład przeczołgać przez tunel z kolan rodzica siedzącego na podłodze.

Planujemy dzień sąsiedzki – 12 minut

Po przerwie ruchowej zapraszamy grupę do ponownego zajęcia miejsc i zastanowienia się:

Dlaczego warto lepiej poznać swoich sąsiadów?

Macie jakieś pomysły, w czym na co dzień mogą sobie pomagać sąsiedzi? (Przykłady: Można od nich pożyczyć jakąś drobną rzecz, po którą trudno pójść do sklepu, jak proszek do pieczenia albo drożdże; mogą odebrać paczkę od kuriera, kiedy

u nas akurat nikogo nie będzie; można u nich zostawić klucze dla kogoś, kto przyjedzie do nas pod naszą nieobecność; kiedy ktoś złamie nogę, sąsiad lub sąsiadka mogą zrobić tej osobie zakupy lub wyprowadzić psa na spacer; kiedy ktoś wyjeżdża na wakacje, może poprosić sąsiada lub sąsiadkę o podlewanie roślin lub karmienie kota). Co jeszcze dobrego może przynieść lepsze poznanie sąsiadów? (Przykłady: Można odbyć miłą rozmowę na podwórku; jeśli ktoś lubi pieski, a nie ma własnego, może bawić się z psem sąsiada lub sąsiadki; można usłyszeć jakąś ciekawą opowieść, czasem dowiedzieć się, jak wcześniej wyglądał nasz dom lub okolica; można coś wspólnie zrobić, na przykład zasadzić kwiatki przed domem).

Jak się lepiej poznać?

Może nam w tym pomóc dzień sąsiedzki – rodzaj święta czy spotkania, na które zaprasza się wszystkie osoby z jednego budynku, czasem osiedla czy ulicy. Właściwie każdy może wystąpić z pomysłem zorganizowania takiego dnia i zachęcić do tego innych – to rzecz, którą warto robić razem. Dzień sąsiedzki obchodzony jest pod koniec maja – bo wtedy jest ciepło i można spotkać się na dworze. Pomyślmy teraz, co mogłoby się wydarzyć w taki dzień, żeby to był miło spędzony czas i okazja, by sąsiedzi i sąsiadki mogli się lepiej poznać. Najlepiej, jeśli to będą rzeczy łatwe do zorganizowania. Pomysły możecie zapisywać na karteczkach post-it i przyklejać na tablicy lub zapisywać bezpośrednio na flipcharcie lub tablicy. O wszystkich warto krótko porozmawiać.

Przykładowe pomysły:

- piknik / wspólny stół z potrawami przygotowanymi przez mieszkańców i mieszkanki
- konkurs ciast
- parada piesków
- garażówka / pchli targ
- wspólne sadzenie kwiatów
- puszczenie baniek, rysowanie kredą, skakanka
- wspólne muzykowanie
- nagrywanie rozmów z mieszkańcami i mieszkankami (pytania o historię domu i okolicy, zabawne anegdotki)

Jeśli was to zaciękało, możecie wspólnie z rodzi-

cami poszukać w internecie więcej podpowiedzi i porad, o czym koniecznie trzeba pamiętać. A może to wasza biblioteka lub szkoła zapoczątkuje organizację takiego dnia?

* Uwaga: takie podpowiedzi i wskazówki można znaleźć np. na [stronie przygotowanej przez warszawski urząd miasta](#).

Aktywność twórcza – 30 minut

Wariant 1

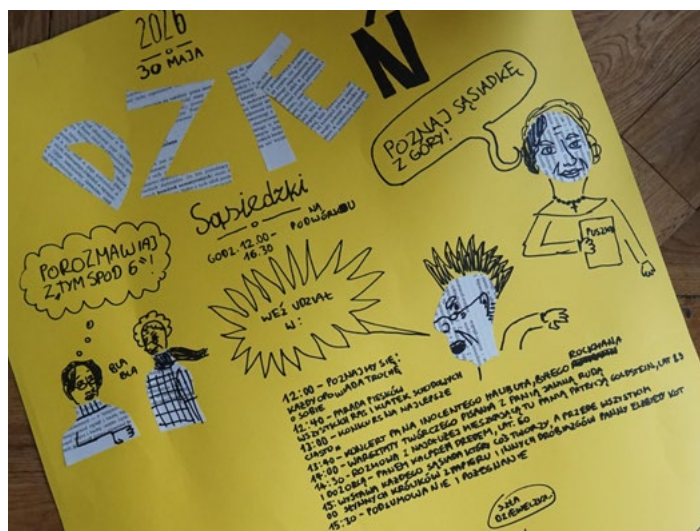
(plakat na dzień sąsiedzki)

Wyobraźcie sobie, że naprawdę współtworzycie dzień sąsiedzki. Żeby sąsiedzi i sąsiadki dowiedzieli się o takim wydarzeniu, dobrze jest przygotować plakat.

Rozdajemy arkusze żółtego brystolu – wyjaśniając, że na takim tle informacje będą dobrze widoczne, ale jest to też kolor wyraźnie obecny w książce.

Zadaniem dzieci będzie stworzenie plakatu zapraszającego na dzień sąsiedzki – z takimi atrakcjami, jakie sobie wymyślą. Napisy i ilustracje mogą zrobić z elementów wyciętych z zadrukowanych kartek, dodatkowo mogą wykorzystać czarny marker. To dzieci decydują, czy chcą zamieścić na plakacie konkretne punkty wymyślnego programu, czy tylko ogólną informację o wydarzeniu.

W wariantcie rodzinnym zachęcamy dzieci i rodziców do współtworzenia jednego plakatu.

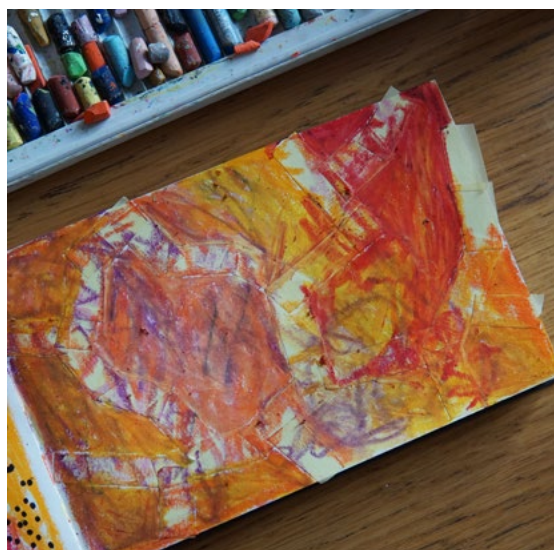
Przykład plakatu na dzień sąsiedzki. Uwaga: to ilustracja, nie wzór – ten plakat stworzył 10-latek, który zdecydował się umieścić na nim cały wymyślony przez siebie program wydarzenia. To może być atrakcyjne rozwiązanie szczególnie dla starszych dzieci, ale nie jest to wymóg.

Wariant 2 (mrówcze korytarze)

Rozdajemy kartki białego brystolu oraz taśmę papierową. Zadaniem dzieci będzie stworzenie wnętrza mrowiska. W tym celu prosimy o to, by za pomocą taśmy wykleiły na swoich kartkach mrówcze korytarze. Najlepiej zrobić to kawałkami taśmy pociętej w poprzek – pozwala to bardziej elastycznie formować korytarze, zmieniać ich kierunki czy budować rozgałęzienia. Kiedy korytarze zostaną wyklejone, zapraszamy do zamalowania całej kartki kredkami w różnych kolorach – bez specjalnego planowania, w sposób raczej nieuporządkowany. Po wypełnieniu kartki kolorami należy delikatnie odkleić wszystkie kawałki taśmy – powstało w ten sposób wnętrze mrowiska poprzecinane korytarzami. Teraz czarnymi flamastrami można w tych korytarzach dorysować mrówki.

W wariantcie rodzinnym dzieci i rodzice mogą tworzyć prace wspólnie albo osobno, każde swoją.

Przykład tworzenia mrówczych korytarzy krok po kroku:

1. kartka wyklejona taśmą i pokolorowana pastelami olejnymi

2. korytarze powstałe po odklejeniu taśmy

3. mrówki wędrujące po mrowisku.

Prezentacja prac – 5 minut

Na koniec zapraszamy wszystkich do przedstawienia swoich prac. Ważne, by podkreślić, że jest to dobrowolne, ale jednocześnie nie zniechęcać.

Prezentację można zrobić na podłodze – grupa ustawia się wtedy lub wędruje wokół tak przygotowanej ekspozycji – każdy może też po prostu podnieść swoje dzieło, żeby pokazać je innym. Mrówcze korytarze można ułożyć obok siebie, tak żeby powstało jedno wielkie mrowisko.

Każdej z prac, którą twórca lub twórczyni chce pokazać, staramy się zapewnić chwilę prawdziwej uwagi ze strony grupy.

Zakończenie – 3 minuty

Na koniec pytamy uczestników i uczestniczki o jedną rzecz, którą zapamiętają z warsztatów. Odpowiadają chętne osoby.

Dziękujemy za spotkanie, żegnamy się.

Spis załączników:

1. Mrówczy quiz
2. Mrówki do wycięcia

*

Jeśli zrealizujesz zajęcia, korzystając z tych propozycji, napisz o tym do wydawnictwa i do autorki, będzie nam miło. Możesz też oznaczyć nas w mediach społecznościowych:

@polarnylis
@mostyzksiazek

Stwierdzenia prawdziwe:

MRÓWCZY QUIZ

- 1** Mrówki to owady społeczne. Oznacza to, że żyją w koloniach, w których każda grupa osobników ma swoje zadania.
Tak, to prawda. Można powiedzieć, że owady społeczne pomagają sobie nawzajem, opiekują się sobą i wspólnie troszczą o swój dom.
- 2** Mrówki mają czułki.
Tak, czułki mrówek są narządem węchu i dotyku.
- 3** Mrówki faraona są żółte albo jasno brązowe..
Tak, to prawda
- 4** Mrówki żyjące w lasach są pod ochroną
Tak, a za zniszczenie mrowiska płaci się karę.
- 5** Mrówki faraona lubią ciepło i wilgoć
Tak, dlatego lubią mieszkać w ludzkich domach.

Stwierdzenia fałszywe:

- 1** Mrówki mają osiem nóg.
Nie, mrówki mają sześć nóg.
- 2** Mrówki faraona są wyjątkowo duże – mogą mieć nawet dwa centymetry długości.
Nie, to jedne z najmniejszych mrówek, ich długość wynosi 2–2,5 milimetra. Tylko królowa ma ok. 4,5 mm długości.
- 3** Mrówki faraona po raz pierwszy znaleziono w piramidach egipskich.
Nie, ten gatunek mrówek pochodzi z Azji lub Afryki Zachodniej.
- 4** Mrówki faraona odstrasza zapach czekolady.
Nie, ale nie lubią zapachu m.in. mięty, lawendy i cynamonu.

* Uwaga: jeśli pracujesz z grupą regularnie i chcesz kontynuować z nią odkrywanie świata mrówek, możesz skorzystać z broszury [Owadzi świat dla najmłodszych](#) – część IV: Fascynujące życie mrówek, przygotowanej przez Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków.

